

Pap Tibor
(PTE BTK IDI – egyénileg felkészülő Ph.D.-aspiráns)

A kisebbségpolitika nyelvtudományi bázisáról

Jelentkezés a „*Válság és kultúra*” konferencia *nyelvtudomány* szekciójába

A tudományos alapon álló kisebbségpolitika esélyei

A kisebbségpolitika jelenleg a politikatudománynak nem tartozik a fő vizsgálódásai területei közé. Így a kisebbségpolitikások sem feltétlen a politikatudomány és a politikaelmélet világtrendjéből merítve emelik ki a kisebbségpolitikai eszköztárának meghatározó elemét. A gyakorlatból ismert szakterület, a nyelvpolitika és az ún. nyelvi tervezés szaktudományos hátterét felhasználva van arra lehetőség, hogy egy tudományos metabázisra épülő, de a gyakorlatban is bevethető, jövőbeni szakaparátus kapcsán is körül tudjuk járni a kisebbségi helyzetet leírni képes tudományos előfeltevéseket. Ehhez azonban előbb a politikai elméletek által annyira kedvelt kisebbség-meghatározásokat is számba illik venni. Az előadás ezekből kiindulva kíván eljutni a kisebbségpolitika eddig kihasználatlan, nyelvtudományi alapú lehetőségeihez.

A mintául szolgáló tudományterület kisebbségpolitikai tanúságai

A kisebbségpolitika tudományos alapokon történő megragadásához a nyelvtudomány szolgál a leginkább követhetőnek tűnő, kellően kidolgozott mintával (Bugarski 2000, Lanstyák 2005, Szépe 2001). A nyelvelméletől az alkalmazott nyelvészetig komoly múltra tekintenek vissza azok a specializálódott ágai a lingvisztikának, amelyek munkamegosztása és egymásra épülése következtében ma a rendelkezésünkre állnak az olyan analógiák, mint a *nyelvi helyzet*, a *nyelvi tervezés* vagy maga a *nyelvpolitika*. Az ezzel párhuzamba állítható, a politikatudományban meghonosodott terminus a *kisebbségmértékesség*. Erről, illetve ennek nyelvtudományi megfeleléseiről valamint azoknak a kisebbségpolitikai alkalmazhatóságáról külön tanulmányban lehet csak megfelelő alapossággal elmélyedni. A felvetett probléma kidolgozásához az első lépések megtétele már be is következett, a BBI és a Márton Áron Szakkollégium 2013-as konferenciáján *Kisebbségmértékesség a gyakorlatban* címmel tartottam előadást. Az ott elhangzott tézisek részleteinek a kidolgozása azonban egy további tanulmányra marad, most erre szeretnék kísérletet tenni.

Várható eredmények

Az ide citált terminusok összefüggésrendszere és szigorú (paradigmatikus) alkalmazási módja lehet az egyik olyan tudományos alapokra épülő gyakorlat, amit a politikatudománynak is követnie kellene. Am, amíg a nyelvtudományban egy-egy kisnyelvvvel való foglalkozás, annak leírása, sajátosságainak a feltérképezése a szaktudomány egészén belül is elismert, tudományosan és társadalmilag is értékelt folyamat, addig a kisebbségi helyzettel való tudományos foglalkozás egyelőre nem kecsegtet a politikatudományi főáramba való bekerülés esélyével. Magát a társadalmi jelenségkör is másodlagos, a jelenkor nagy horderejű kihívásaitól távol eső rezídiumnak szokás tartani. Ezért a nyelvtudományi párhuzamok mellett rá szeretnék mutatni a kisebbségpolitika ún. politikaelméleti megalapozásában rejlő általános (nem csak kisebbségi helyzetben tanulsággal szolgáló) lehetőségekre. A demokráciaelméletek maguk is gazdagodhatnak, ha a kisebbség- és nyelvpolitikai elemzések révén rálátásunk lesz a köznyelvben csak demokrácia deficitnek nevezni szokott vakfoltjaira a politikatudománynak. Az uralom és a hatalom általánosan elfogadott, jó egy évszázadra visszatekintő meghatározásai után immár a jelenünket meghatározó döntéshozatali formák nyelvi- és politikai természetére rámutatva szeretném értelmezni a hatalom/hatalom nélküliség kisebbségi lét által felszínre hozott strukturális anomáliáit a modernkori politikaelmélet határvidékén.